

ligt industri, elektricitetsproduktion, opvarmning, transportmidler og affaldsforbrænding.

Den største kilde til luftforureningen i og fra de østeuropæiske lande er energisystemerne. Energi-produktionen bygger i overvejende grad på kul og brunkul, som frembringer langt mere svovldioxid end de kul, der anvendes i Danmark. Forsynings- og ikke mindst forbrugssystemerne er ineffektive, og der anvendes typisk 2-3 gange så megen energi pr. produceret enhed som i Danmark.

I de enkelte østeuropæiske lande har den manglende hensyntagen til miljøet medført, at den økologiske balance er svækket og enkelte steder står over for et sammenbrud. Landene har ikke alene problemer med den nationale forurening, men i høj grad også med den indbyrdes grænseoverskridende forurening.

Oplysninger om miljøsituationen i østlandene har inden systemændringerne enten ikke eksisteret eller været yderst mangelfulde. Tilmed har miljødata undertiden i enkelte af landene været klassificeret som statshemmeligheder. På trods af vanskelighederne med at skaffe pålidelige data til at dokumentere forureningssituationen, erkender alle, at forureningen i de østeuropæiske lande er meget alvorlig.

Ud over den ovenfor omtalte luft- og vandforurening skal affaldets mængder og farlighed påpeges. Systemer til bortskaffelse af affald er af en meget ringe standard i sammenligning med forholdene i Danmark. Lossepladser, kemikaliedepoter og landbrugsforbrug af kvælstof og bekæmpelsesmidler truer vandressourcerne.

3. Udviklingen i Østeuropa.

Med de politiske kursændringer i Østeuropa er landene gået i gang med at ændre samfundssystemerne i retning af politisk pluralisme med demokratiske rettigheder, som svarer til de vesteuropæiske landes. De østeuropæiske lande er i forskellige tempi i færd med at ændre samfundsøkonomien fra at være centralistisk styret planøkonomi til i højere grad at sætse på en markedspræget økonomi.

Som fremhævet på Dublinmødet den 16. juni 1990 mellem miljøministrene fra EF og Østeuropa kan en forøget vækst i østlandene medvirke til, at der afsættes flere ressourcer til at gennemføre miljøbeskyttelse. Miljøministrene konkluderede på konferencen, at det bør sikres, at den økonomiske rekonstruktion kommer til at foregå efter principperne for en bæredygtig udvikling. For at undgå at en forøget vækst fører til en øget miljøbelastning, er det derfor afgørende, at den fremtidige vækst så vidt mulig tilrettelægges under størst mulig hensyntagen til miljøet.

Det er vigtigt, at der i den økonomiske genopbygningsfase sætzes på en miljømæssig forsvarlig fore-

byggelses- og genanvendelsesstrategi i Østeuropa. Erfaringen fra de forskellige stadier i miljøpolitikken, som de lande, der er længst fremme på miljøområdet, allerede har gennemgået, bør udnyttes. Således har Danmark forladt fortyndingsstrategien til fordel for en indsats ved kilden. Rensningsteknologien er nødvendig i oprydningssituationer, men i begrænsningen af emissioner må denne gradvis overtages af en forebyggelsesstrategi baseret på renere teknologi og genanvendelse.

4. Miljøteknologi og rådgivning.

En miljøstøtteordning til Østeuropa vil udover at bidrage til at begrænse forureningen og fremme en mere bæredygtig udvikling også give nye muligheder for, at miljøteknologi- og rådgivningsvirksomhed kan deltage i løsning af miljøproblemerne i østlandene.

Med vedtagelsen og gennemførelsen af vandmiljøplanen fra 1987, er der igangsat en hastig udvikling hos den del af miljøindustrien, der udvikler, producerer og markedsfører udstyr til nedbringelse af spildevandsforurening. Samtidig er rådgivningseksperterne på vandområdet blevet styrket betydeligt.

De forskellige danske reguleringstiltag, der tager sigte på begrænsning af luftforureningen fra energi, industri, trafik og affaldsforbrænding, har skabt en betydelig national efterspørgsel efter teknologi, der kan nedbringe emissionerne til luft. Der er følgelig en række virksomheder, der udvikler, producerer og markedsfører miljøteknisk udstyr til nedbringelse af luftforureningen. Danmark er tillige kendt for at være langt fremme i udviklingen og anvendelsen af miljøvenlige energikilder og teknologier som f.eks. samproduktion af el og varme, anvendelse af vindenergi, udnyttelse af biomasse, besparelser i forbrugsleddet etc.

På affaldsområdet er Danmark ligeledes kendt for sin indsats for planlægning, etablering af indsamlingssystemer og genanvendelse samt transport og bortskaffelse af farligt affald.

I tilknytning til de industrielle produkter er der udviklet en ekspertise indenfor planlægning og rådgivning, og ved de danske uddannelsesinstitutioner gives der miljøundervisning af høj kvalitet.

Dansk miljørådgivning og miljøudstyr udmærker sig på de forskellige rensningsteknologiske områder, men det er vigtigt også at påpege den danske viden om forebyggelse af forurening så tæt på kilden som muligt. Der er i Danmark gennemført projekter, der med udgangspunkt i optimeringen og ændringen af produktionsprocesser eller produkter i forskellige industri-grene har medført en effektiv og billig miljøbeskyttelse. Industri og rådgivning kan således tilbyde eksper-